

Képzési impressziók a csecsemő és gyermekápolás területén

Szabóné Nagy Emese - György Annamária

OKFŐ - Egészségügyi Szakképzés-fejlesztési Osztály

A szakképzési rendszer változásai a munkaerőpiaci igényeket is alapul véve mennek végbe szem előtt tartva a minőségi képzés megvalósulásának lehetőségét. A legutóbbi változást a szakképzés területén a 2020. január 1-jén hatályba lépett szakképzésről szóló 2019. évi LXXX. törvény vezette be új nomenklatúrákkal, gyakorlatorientált szemlélettel és a követelmények új szemléletű meghatározásával. Az új szakképzési rendszer számos képzési lehetőséget kínál azok számára, akik versenyképes szakképzettséget, szakképesítést kívánnak szerezni. Az eddigi klasszikus OKJ-t (Országos Képzési Jegyzék) az ún. szakmajegyzék váltotta fel, melyben megjelenő szakmák esetében kizárólag a szakképző intézmény által szervezhető szakmai oktatás keretében van lehetőség.

A csecsemő és gyermekápolás képzés története egészen hosszú múltra vezethető vissza, sikerességét nem is lehet vitatni, de a jelenlegi képzési struktúrában már nem lehet megtalálni a szakképesítést. Jelen cikkünkben összefoglaltuk a múltat és a jelent, bízva abban, hogy remélhetőleg fénix madárként új korszerű tartalmakkal folytatódhat a csecsemő és gyermekápoló képzés története.

A gyermekápoló képzés története 1916 és 2020 között

A XIX. század előtt az ápolást az egyházi, vagy emberbaráti segítségnyújtásként könyvelték el, műveléséhez nem kellett képzettség, végzettség sem. Szakmaként való elfogadása a II. világháború után, a tanfolyamos rendszerű középfokú egészségügyi szakképzéssel kezdődött meg. Azt megelőzően csupán csak a szülésznők, és a védőnők számára folyt egységes, állami irányítású képzés.

A Stefánia Szövetség 1915-ben a csecsemőhalandóság csökkentését, a születésszám növelését, a tudatlanság és a babonák elleni küzdelmet tűzte ki célul. E mellett hangsúlyt fektettek a terhes és szülők gondozására, a gyermekágyas és a szoptató anyák védelmére, továbbá az újszülöttek, csecsemők és kisgyermek korai átfogó preventív ellátására is. **A Stefánia Szövetség indította el a gondozóképzést 1916-ban**, a Központi védőnőképző Iskolában, az **anya és csecsemővédelmi tanfolyamok** 2 hét -2 éves képzések voltak. A gyermekgondozó (ápoló) iskola munkájába **dr. Heim Pál** is bekapcsolódott, aki maga is sokat foglalkozott az orvos szakmai kérdések mellett az egészségügyi személyzet képzésének kérdésével. Nevéhez kötődik a **gyermekápolást végző Heim nővérek** képzése is.¹

Az ápolók és egyéb „segédszemélyzet” képzése szétszórtan történt (egyházi és állami intézményekben), mely képzések különböző időtartamúak és színvonalúak, inkább betanító jellegű tanfolyamok voltak. A háború okozta károk, a lakosság egészségi állapota, valamint az egészségügyi ellátást nyújtó intézmények fejlesztési igényei jobban képzett és nagyobb létszámú „szakdolgozói” csoport tevékenységét igényelték. Ennek következtében a politika által meghatározott céloknak

¹ Dr. Ágoston István, Dr. Betlehem József, Dr. Deutsch Krisztina, Gáspár Gyula, Kellős Éva, Dr. Oláh András, Pék Emese (2015): Az egészségügyi képzések jogi szabályozása

megfelelően kezdetben központilag, majd később a helyi szakigazgatási szervek által irányított egészségügyi szakiskolák rendszere épült ki.²

A szakiskolai képzések történetében három szakaszt különíthetünk el:

- először **tanfolyami jellegű** képzések,
- később **iskolarendszerű** oktatás,
- majd a rendszerváltást követően **1993-ban**, kialakul az **Országos Képzési Jegyzék** (továbbiakban: OKJ) rendszerű képzések rendszere.

A nappali iskolarendszerű képzés elsőként az ápolás/gondozás területén indult meg, mivel jelentős számú munkaerő kiképzésére volt szükség.

Okleveles csecsemő- és gyermekápoló elnevezés használatára az **1951. évi december hó 31. napjától** kezdődően **csak az volt jogosult**, akit a **népjóléti miniszter** a 3.035-34/1950. (XI. 12.) N. M. rendelet alapján országos **nyilvántartásba vett**. A végzettség megszerzéséhez **két éves időtartamú tanfolyamot** kellett elvégezni, illetőleg **sikeres képesítő vizsgát kellett tennie** a résztvevőknek. A **tanfolyam és a vizsga ingyenes volt** képzésben részesültek számára. A **tanfolyamra az volt felvehető, aki:**

- a) életének **18. évét már elérte, de a 30. évét még nem töltötte be,**
- b) **kifogástalan erkölcsi életét** igazolja,
- c) a gyermekápolói hivatásra **testileg és szellemileg alkalmas.**

A képesített gyermekápolóknak a rendelet alapján a vizsgabizottság előtt gyermekápolói esküt kellett tenniük.³

Ezt követően a 38/1962 (Eü. K. 17.) Eü. M. számú utasítás alapján az „**okleveles csecsemőgondozó**”, „**okleveles gyermekápoló**”, illetve „**okleveles csecsemőgondozó- és gyermekápoló**” elnevezés használatára **csak az volt jogosult**, akit az utasítás alapján vezetett **Országos Nyilvántartásba felvettek**. Az utasítás előírásai szerint a szakképesítéseket un. egésznapos, vagy munka melletti csecsemőgondozó, gyermekápoló és egésznapos egyesített csecsemőgondozó- és gyermekápolóképző iskolákban lehetett megszerezni.

A **képzés ideje**: *egész napos* iskolában **csecsemőgondozói szakon 1 év, gyermekápolói szakon 2 év**, illetve az **egyesített csecsemőgondozó- és gyermekápolói szakon 2 év** volt.

A **képzés ideje**: *munka melletti* iskolában **csecsemőgondozói szakon 1 és ½ év, gyermekápolói szakon 3 év** volt.

Az **iskola és a vizsga** ekkor is **ingyenes volt** képzésben részesültek számára, az iskola fenntartási, valamint a vizsga személyi és dologi kiadásai az iskola felügyeleti szervének költségvetését terhelték.

Az iskolákba csak felvételi bizottság előtti vizsga után lehetett felvételt nyerni.

Az *egész napos* iskolába felvehető volt, aki:

- a) a **17. életévét** (csecsemőgondozói szakon 18. életév) a **felvétel évében** (a felvétel után 3 hónapnál nem később) **betölti, de a 32. évét még nem haladta túl,**
- b) középiskolai érettségivel, illetve 8. általános iskolai, vagy azzal egyenértékű végzettséggel rendelkezett,

² Sövényi Ferencné - Stipkovits Simonné: *Nővér, Az ápolás elmélet és gyakorlata*, 2007. február 20. évfolyam 1. szám

³ 3.035-34/1950. (XI. 12.) N. M. rendelet a csecsemő és gyermekápolók szakképesítéséről

- c) a csecsemőgondozói, illetve gyermekápolói munkakör betöltésére **testileg és szellemileg alkalmas** volt,
- d) ellene **bűnvádi eljárás nem volt folyamatban**.

A munka melletti iskolába felvehető volt, aki az előzőek mellett:

- a) **legalább 3 hónapi szakmai gyakorlattal rendelkezett**, és azt hivatalos munkaadói igazolással igazolni tudta,
- b) **saját kezűleg írt részletes önéletrajzot**,
- c) **testi és szellemi alkalmasságot igazoló 3 hónapnál nem régebbi keletű szakorvosi igazolásokat**,
- d) **szülő, vagy eltartó (házastárs) kereseti kimutatását** benyújtotta.⁴

Az egészségügyi miniszter az **egészségügyi szakközépiskolák rendelőintézeti asszisztensi, vagy csecsemő- és gyermekgondozónői szakon végzett személyek** általános betegápolói, illetőleg gyermekápolói szakképesítésének megszerzéséről szóló 24/1969. (Eü.K-10.) Eü.M. sz. utasítása lehetővé tette ezen képesítések alapján az akkor **tanfolyamos jelleggel működő** általános betegápolói, illetve **gyermekápolói szakképesítés megszerzését**.

Ezt a képzési rendszert váltották fel az „új típusú” egészségügyi szakközépiskolák, melyek 1972-től működtek. A **Gyermekápolónői, illetőleg a Gyermek ideg- elmeápoló és gondozói végzettséget** a szakközépiskolát végzettek **10 hónapos szakosító képzés** keretében szerezhették meg a munkamelletti képzés keretében.⁵

Az egészségügyi szakképzés rendszerét a **szakképzésről szóló 1993. évi LXXVI. törvény** új alapokra helyezte. A törvény megalkotásának célja, a munkaerőpiaci igényekhez igazodó, differenciáltabb, és egymásra épülő képzési rendszer kialakítása volt. További cél volt még az ingyenes képzés, az első szakképesítés állami forrásból való finanszírozása, állami támogatása is.

A szakképzési törvény alapján a szakképzés iskolarendszerben (nappali, esti, levelező, távoktatás, e-learning), illetve iskolarendszeren kívüli formákban is megvalósulhatott.

Az **OKJ létrehozásával megtörtént** az egészségügyi szakközépiskolai ápoló képzés és szakasszisztens, valamint a ráépülő „szakosító” képzések **új szakmai keretrendszerbe történő besorolása**. Az OKJ tartalmazta a hazánkban államilag elismert szakképesítéseket. **1997-ben szűntek meg a klasszikus iskolai rendszerű egészségügyi szakközépiskolai osztályok**, a szakközépiskolai ápolóképzést felváltotta az **érettségire épülő hároméves** iskolai rendszeren kívüli szakképzés.

Az OKJ többször is megújításra, átdolgozásra került, **2001-ben szakmacsoportos szerkezetben** kerültek besorolásra a szakképesítések.

Az **egészségügyi szakképzés nagy része iskolai rendszeren kívülre került**, így főleg **felnőttképzésben** volt lehetőség a tanulásra.

A **2000-es évek elején** felmerült a szakközépiskolai **iskolai rendszerű egészségügyi képzések** bevezetésének gondolata. Így **2013 szeptemberétől** újra lehetségessé vált iskolai rendszerben az ápolók, **csecsemő- és gyermekápolók** és mentőápolók képzése is az **55-ös OKJ** besorolás szerint. Ezen

⁴ 38/1962 (Eü. K. 17.) Eü. M. számú utasítás a csecsemőgondozói, gyermekápolói, illetve a csecsemőgondozó- és gyermekápolói szakképesítésről

⁵ 8/1972. (Eü. K. 5.) Eü. M. számú utasítás az új típusú egészségügyi szakközépiskolát végzettek szakmai képesítéséről és szakosításáról

képzések **rész-szaképpesítései**: a gyakorló ápoló, **gyakorló csecsemő- és gyermekápoló**, illetve a gyakorló mentőápoló (**OKJ 52-es szintje**).

A **2013. év végén** az egészségügyben az Egészségügyi I. ágazati szakközépiskola, valamint a Gyakorló ápoló, Ápoló, **Gyakorló csecsemő- és gyermekápoló**, **Csecsemő és gyermekápoló**, Gyakorló mentőápoló és Mentőápoló **szakképesítések a támogatott képzések** kategóriájába lett besorolva, így a szakképző intézmények a szakképzéseket korlátozás nélkül tudták elindítani.

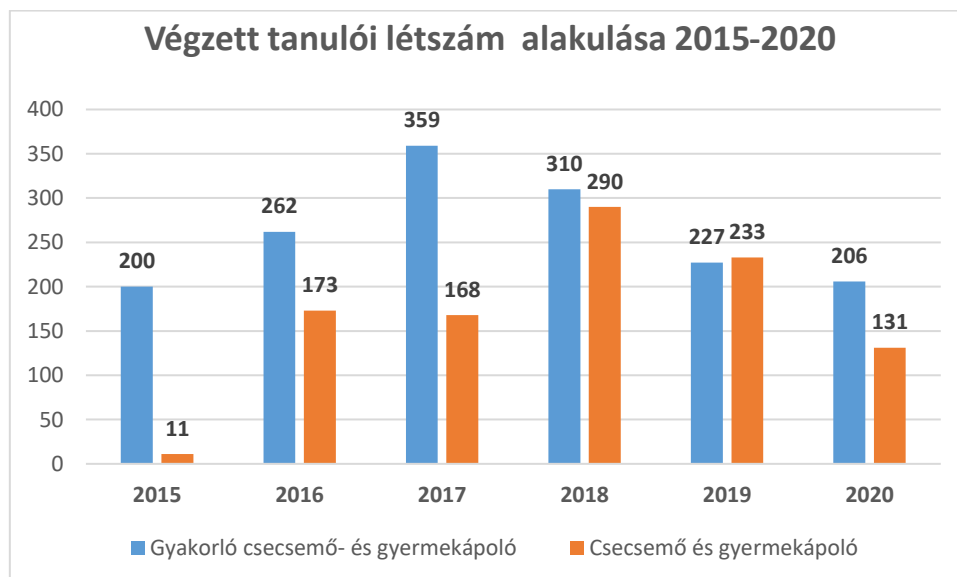
A **Csecsemő és gyermekápoló** szakképesítés tehát a 2000-es évek elejétől a **Gyakorló csecsemő- és gyermekápoló** képzés szakképesítés ráépüléseként volt megszerezhető. A szakképesítés megkezdésének **feltételeként az érettségi végzettség** volt előírva, valamint – a képzés megkezdését megelőzően – **egészségügyi alkalmassági vizsgálaton** kellett megfelelniük a jelentkezőknek.

A szakképesítés **iskolai rendszerben**, Egészségügyi ágazati szakközépiskolában **az érettségi után 1 év alatt, gimnáziumban**, illetve **más ágazatban szerzett érettségi után 2 év alatt volt megszerezhető**.

A képzés során **50%-ban elméleti oktatás** folyt az iskolában, képzőhelyen, illetőleg **50%-ban gyakorlati oktatás** volt a különböző **speciális gyermekgyógyászati munkaterületeken** (pl.: kórházak belgyógyászati, sebészeti, traumatológiai, csecsemő és gyermekosztályán).

A **2013-at** követő **jogszabályi változások** – a 37/2013. (V. 28.) EMMI rendelet, a 27/2016. (IX. 16.) EMMI rendelet és azok módosításai – **érdemi változásokat nem eredményeztek** a Csecsemő és gyermekápoló képzésben.

A **Gyakorló csecsemő- és gyermekápoló** és a **Csecsemő és gyermekápoló** szakképesítések esetén az utóbbi öt évben **végzett tanulói létszámok** az alábbi ábrán láthatóak:



forrás: OKFŐ SZFO

A csecsemő és gyermekápolói képzés szükségessége

A szakképzési törvény végrehajtásáról szóló 12/2020. (II. 7.) Korm. rendelet 1. melléklete (**Szakmajegyzék**) tartalmazza jelenleg az **Egészségügy ágazathoz tartozó szakmákat**.

A **Szaktajjegyzékben** megjelenített struktúra alapján jelenleg az 5 év alatt megszerezhető **Gyakorló ápoló szakma** és a 6 év alatt megszerezhető **Általános ápoló szakma** szerepel.

Az **Általános ápoló szakma bevezetése több korábbi szakképesítés, szakmairány** többek között a **Csecsemő- és gyermekápoló szakképesítés megszűnését eredményezte**. A korábbi **szakképesítések tananyagtartalmi részben integrálásra kerültek az Általános ápoló szakmába**, ami a korábbi azonos óraszám mellett, **több szakismeret elsajátítását igénylik a képzésre jelentkezőktől**.

Az **Általános ápoló képzésbe beépített gyermekgyógyászati és –ápolási tartalmak csak érintőlegesen, az ismeret szintjén kerülnek feldolgozásra az új struktúrában**, az **óraszámok** pedig csupán az **elméletre vonatkoznak**. Ez sajnos azt eredményezi, hogy az **elméleti óraszámokhoz (összesen: 234 óra) gyakorlat nincs hozzárendelve, így a tanulók sem egészséges újszülöttnel, sem pedig beteg csecsemővel, gyermekkel nem találkoznak a képzésük során**.

Ennek alapján jelenleg a **tanulók számára nem biztosított a korábban előírt** koraszülött, az újszülött, a csecsemőosztályok, a gyermeksebészeti, -belgyógyászati, -neurológiai, -pulmonológiai, -onkológiai osztályok látogatása, a **gyermekgyógyászati és gyermekápolási sajátosságok gyakorlatban történő megismerése**.

A Csecsemő és gyermekápoló szakképesítésre keresve **számos álláshirdetés található a gyermekkórházak, klinikák honlapján**, mely alapján **alátámasztható a képzési szükséglet** is. A képzésfejlesztés irányvonalát és indokoltságát szem előtt tartva továbbra is megalapozott a csecsemő és gyermekápoló szakképesítés létjogosultsága.